

Колоскова Ж.В.

*кандидат педагогічних наук,
концертмейстер кафедри вокально-хорових дисциплін
та методики музичного виховання,
Кіровоградський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка*

МУЗИЧНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ НА ЄЛИСАВЕТГРАДЩИНІ У 20-ТІ РР. ХХ СТ.

Наприкінці ХІХ століття у Російській імперії підготовка педагогічних кадрів була актуальною проблемою. Розвиток народної освіти та поява значної кількості початкових навчальних закладів сприяли зростанню дефіциту учительських кадрів та появі випадкових людей у освітянській справі.

Зі зміною влади для Єлисаветградщини 1919 року постала необхідність розширення мережі просвітницьких закладів, організації дошкільних навчально-виховних закладів та боротьба проти неписьменності, що спонукало повітові відділи народної освіти до підготовки відповідних педагогічних кадрів та відкриття педагогічних курсів. Перші на терені повіту професійні педагогічні курси були відкриті в Новомиргороді, але з червня 1921 року за розпорядженням Губнаробразу їх було реорганізовано у трирічну профшколу [1, арк. 12].

Завданням профшколи була підготовка вчителів для комплексних груп трудових шкіл і вихователів для дитячих будинків та дитячих садочків. Повний курс навчання тривав три роки і включав суспільно-літературне, загальнопедагогічне і природничо-географічне відділення.

Співи у профшколі належали до переліку обов'язкових предметів. Аналіз навчальних планів за 1921-1922 та 1922-1923 років дозволив визначити позитивну динаміку збільшення годин, відведених на викладання співів, що свідчить про розуміння керівництвом необхідності музичної освіченості для вчителів гуманітарного профілю.

Аналіз навчальної документації за 1922-1924 рр. виявив існування в профшколі вокальної студії, яка репрезентувала позаурочну форму організації музичного виховання. Навчання у вокальній студії передбачало такі види музичної діяльності: теорія музики, сольфеджіо і вокально-хорова справа [2, арк. 3]. Вивчення архівних матеріалів надало можливість установити існування плідної музично-концертної діяльності профшколи, яка стала культурно-освітнім осередком Новомиргорода. Згідно звіту про культурно-масову роботу, активну участь у музично-концертній діяльності навчального закладу брали хор слухачів та вокальна студія [3, арк. 5-9]. Аналіз концертного репертуару вокальної студії курсів надав можливість визначити, що за основу музичного навчання взято оволодіння зразками вітчизняної музичної творчості, класифікувати які можливо за такими позиціями: народно-пісенна творчість, хорові твори українських композиторів та музичні картини, революційні пісні. Наголосимо, що провідна роль належала хоровому співу, базовому для системи

музичного виховання курсистів. Разом з тим, участь у театральних постановках, слухання музики різних культурних епох значно розширювали зміст музичної освіти вихованців профшколи та сприяли активному залученню учнів до художньої творчості й виховання потреби спілкування з музичним мистецтвом.

У лютому 1920 року Єлисаветградський відділ народної освіти створив профсекції при позашкільному педагогічному відділі та розпочав організацію короткострокових професійних курсів з різних фахів. Так, 10 січня 1920 року було відкрито Бобринецькі курси мистецтв, що склалися з трьох відділів: хорового, музичного та драматичного. Кількість курсистів на 1920 рік становила 50 осіб [4, арк. 29, 38]. У липні 1920 року в Єлисаветграді було започатковано безкоштовні музично-драматичну та художню студії для робітників та червоноармійців міста [5, с. 149].

У червні 1921 року було започатковано педагогічні курси в Єлисаветграді, які готували вчителів для єдиної трудової школи. У тимчасовому навчальному плані цієї установи за 1921 рік значиться дисципліна «Музика та вокал», яку вивчали на всіх курсах дві години на тиждень. Із доповіді про становище Єлисаветградських трирічних курсів станом на 5 квітня 1924 року стає відомо, що заняття хоровим співом проводилися щоденно в ранковий час під керівництвом Ф. Гриценка [6, с. 28, 33, 37].

1924 року відбулося об'єднання Єлисаветградських та Новомиргородських педагогічних курсів, яке в 1925 році було реорганізовано в Зінов'євський педагогічний технікум. Згідно зі звітом за 1927-1928 навчальний рік, при цьому закладі існував хоровий гурток (48 годин за навчальним планом), що займався виключно обслуговуванням культурних потреб технікуму. Співи та музика також були включені до навчального плану педагогічного технікуму, на них було відведено 18 навчальних годин) [326, арк. 16, 18]. Цей педагогічний навчальний заклад продовжував здійснювати підготовку вчителів для початкової школи до 1930 року включно, коли його було реорганізовано в інститут соціального виховання [6, с. 45].

Аналіз матеріалів дозволив дійти висновку, що інтенсивна робота з підготовки музично-педагогічних кадрів на Єлисаветградщині розпочалася в кінці XIX – на початку XX століття. Високий професійний рівень короткочасних курсів для вчителів співу сприяв запровадженню обов'язкових музичних дисциплін до навчальних планів інших педагогічних навчальних закладів, у зв'язку з цим знання дисциплін музичного циклу стало необхідною вимогою отримання свідоцтва вчителя початкової школи.

Головним завданням професійно-педагогічної підготовки вчителів на різноманітних педагогічних курсах було здобуття теоретичних знань у поєднанні з практичними умінями та навичками. Зміст музичної освіти в системі підготовки вчителів та вихователів на Єлисаветградщині не був усталений і зумовлювався особливістю організації викладання музичних дисциплін у певному навчально-виховному закладі. Разом з тим, відзначимо, що всі освітні заклади переслідували єдину мету – ліквідувати дефіцит фахівців у галузі викладання музики і співів.

Таким чином, у кінці XIX – на початку XX століття процес розвитку музично-педагогічної освіти на Єлисаветградщині, зазнавши позитивних зрушень, досяг якісно нового рівня. Вихованці співацьких та педагогічних курсів оволодівали комплексом знань, умінь та навичок, необхідним для розв'язання практичних завдань учителя початкової школи, і це впродовж тривалого часу було важливим джерелом розвитку музичної освіти в досліджуваному регіоні.

Список використаних джерел:

1. ДАКО Ф. Р-804 оп. 1 Спр. 3. Отчет о учебно-педагогической деятельности курсов (1920-1921 гг.), 36 арк.
2. ДАКО Ф. Р-804 оп. 1 Спр. 25. Учебные программы педагогических 3-летних курсов (1922-1923 гг.), 34 арк, арк. 3.
3. ДАКО Ф. Р-804 оп. 1 Спр. 26. Дневник Новомиргородских трехлетних педагогических курсов для подготовки работников социального воспитания (1922-1924 гг.), 15 арк, арк. 5-9.
4. ДАКО. Ф. Р-816 оп. 1 Спр. 131. Отчет о годовой деятельности Елисаветградского уездного отдела народного образования за 1920 г., 134 арк, арк. 29, 38.
5. Культурне будівництво в УРСР. Важливіші рішення комуністичної партії і радянського уряду (1917-1959): збірник документів. – К.: Держ. вид. політ. л-ри УРСР, 1959. – 883 с., С. 149.
6. Постолатій В. Педагогічна освіта на Кіровоградщині (1865-1965 рр.) / Віталій Постолатій. – Кіровоград : Нашвидав, 2006. – 144 с.

Лук'яненко Г.В.

аспірант,

*Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького*

ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Проблеми морального виховання дітей та молоді потребують системного вивчення, осмислення та аналізу впродовж тривалого періоду з моменту виникнення до наших днів. Традиції духовності українського народу відображають всі сфери буття. Накопичений досвід передавався із покоління в покоління і віддзеркалював культурно-національні і соціально-політичні надбання суспільства. Видатні українці наголошували на тому, що провідною засадою виховання на Україні завжди була народна та родинна педагогіка. Т. Шевченко складовими виховання дитини вважав розумове і моральне виховання, яке, в свою чергу, поділяв на гуманне виховання та патріотизм. М. Драгоманов за основу виховання визначав народну педагогіку як основу морального виховання дитини, патріотизм, взаємодію національного та гуманістичного. Фундаментом формування моральних якостей дітей І. Огієнко, визначний український філософ, історик, педагог, учений-мовознавець, вважав